Co je sociálněvědní výzkum?

Karel Němeček,
471344@mail.muni.cz

Šíře pojmu a různé jednotky

- Vztahy mezi lidmi, skupinami a jejich prostředím
  - Vzájemné souvislosti, rozdíly a vlivy
- Psychické prožívání jednotlivců i ekonomické chování států
- Sociální vědy: ekonomie, psychologie, sociologie, politologie, mezinárodní vztahy, demografie, geografie, pedagogika atd.
- Rozhovory, videa, datasety, statistiky, fokusky atd.

INDEX VZDĚLÁVACÍCH PROBLÉMŮ

Vzdělávací problémy na základních školách v ORP

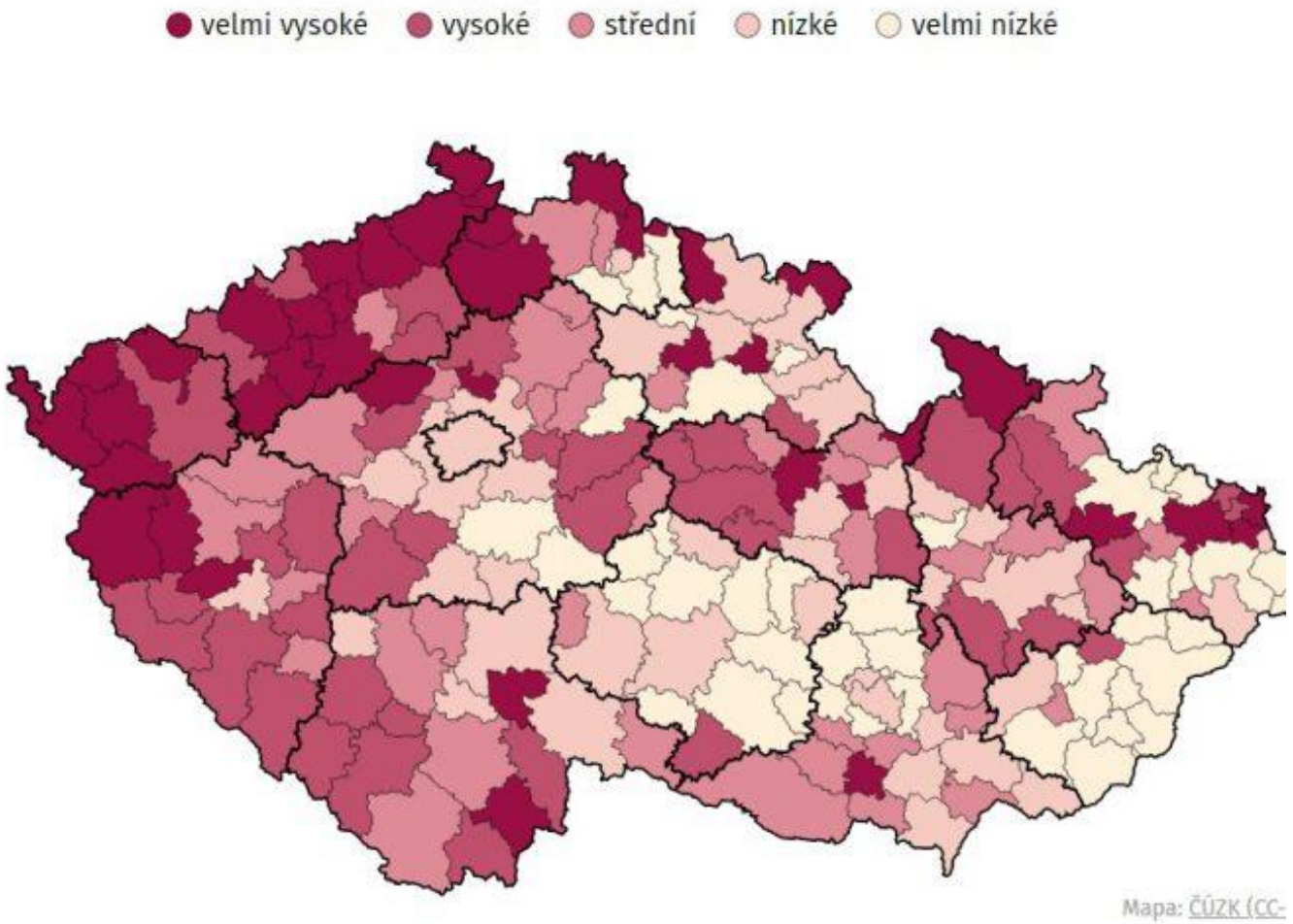

Zdroj: EDUin (2022)

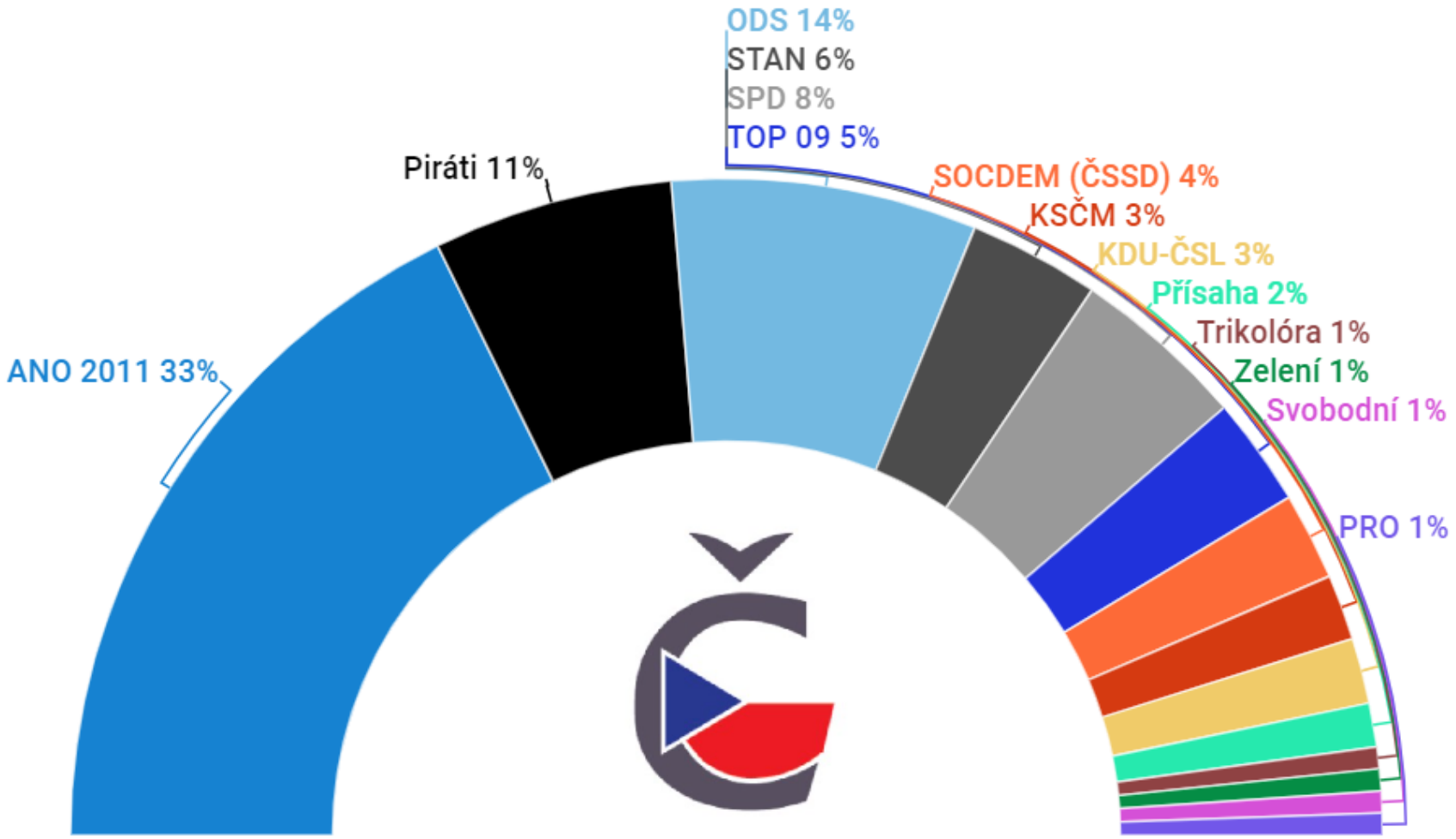

Zdroj: Matějů, České volby (2023)

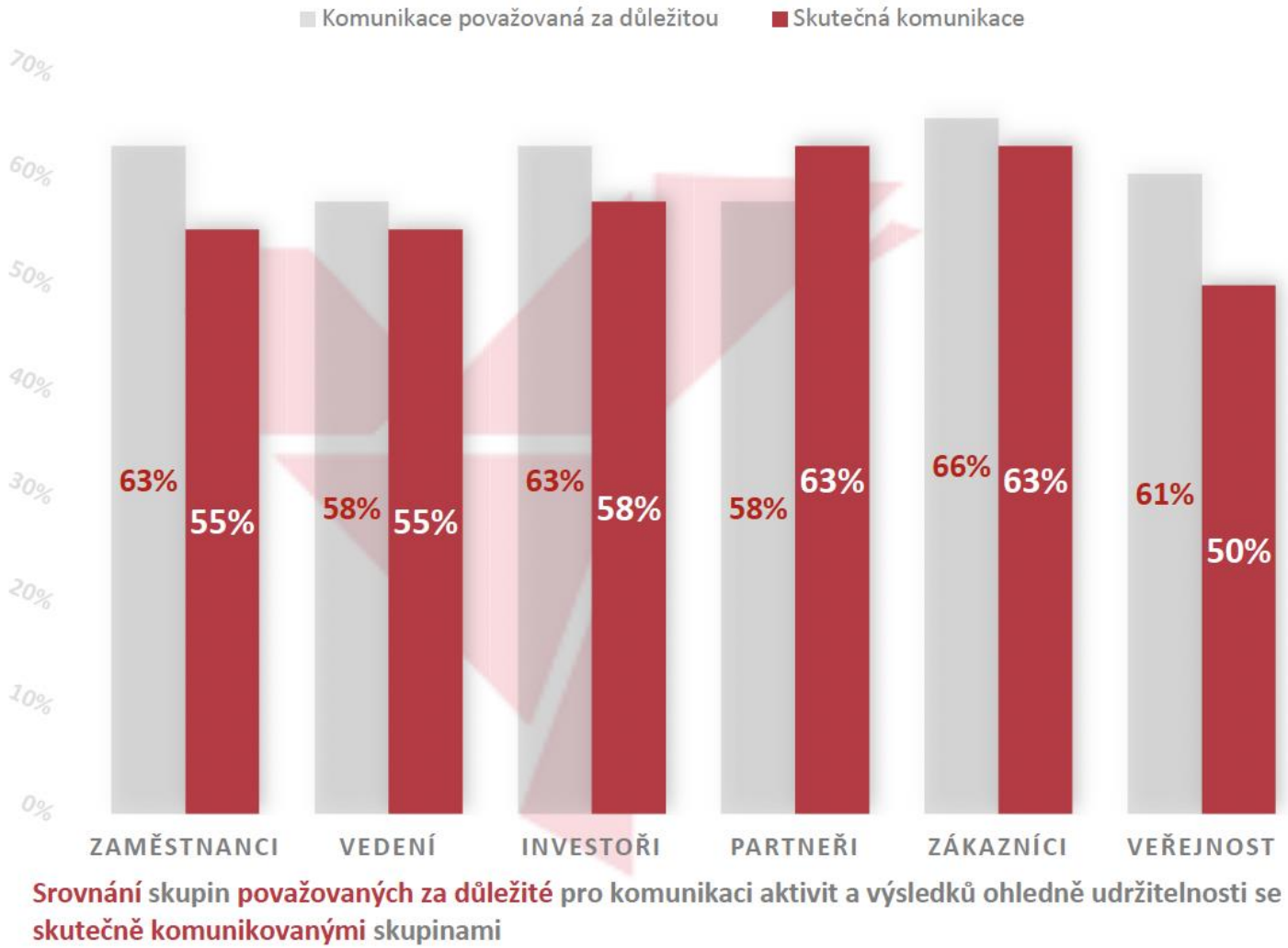

Srovnání skupin považovaných za důležité pro komunikaci aktivit a výsledků ohledně udržitelnosti se skutečně komunikovanými skupinami

Zdroj: Němeček, RivalUp (2022)

Kvantitativní výzkum a měření

- Třeba standardizovat -> neměnné jednotky měření
  - Souměřitelnost mezi případy
- Pak možnost využít statistické postupy (matematizovat)
- Potřebujeme měřící nástroj => např. dotazník
- Omezený počet kategorií nebo intervalů, které jsou pro každý případ/měřenou jednotku shodné
  - Pak můžeme měřit + vyhodnotit -> např. politické postoje, duševní onemocnění, sociální vyloučení, ekonomické rozdíly, finanční gramotnost, názory na sport i preference televizních publik

Proměnné a různé úrovně měření

- Proměnná = X, názor, charakteristika, preference apod.
  - Jakýkoli znak, který může nabývat odlišných hodnot
  - Položka v tabulce, jejíž hodnoty se mohou měnit
- Shodné s úrovní měření
  - **Nominální** = hodnoty se nedají porovnat
    - Gender, kraj bydliště, oblíbená barva atd.
  - **Ordinální** = hodnoty se dají porovnat nebo srovnat
    - míra souhlasu/nesouhlasu, stupeň vzdělání atd. 0
  - **Kardinální** = hodnoty se dají porovnat o stejnou jednotku, většinou mnoho kategorií hodnot
    - Věk, příjem, rychlost, čas atd.

Jak začít s výzkumem?

1) Co chci zkoumat?

- Stanovit si téma, respektive oblast
  - CO zkoumat? Na KOM/ČEM zkoumat?
- Kde vzít inspiraci?
  - Vlastní zájem, předchozí výzkumy, média/veřejné dění, teorie, zadání předchozích let
- Inspirace:
  - Například bakalářské a diplomové práce: https://theses.cz/

2) Co zvládnu vyzkoumat?

- Mám přístup k datům/datasetu?
- Zvládám sebrat vlastní dotazník?
- Mám přístup k relevantním lidem, skupinám, institucím?
- Jaká je šance, že mi dotazník zodpoví?
- Kolik potřebuju dat?
  - Celá populace = census
  - Vzorek = výběrové šetření
- Jak velký vzorek je dost velký?
- Není téma moc široké?

3) Co stojí za to zjistit?

- Jak souvisí A s B?
- Které informace můžou být zajímavé?
- Něco, co se ještě neví?
- Co se už ví, ale můžu doplnit?
- Často rozdíly mezi skupinami, vliv nějaké charakteristiky na jinou
- NE pouze respondenti odpověděli X, ale KTEŘÍ a PROČ ZŘEJMĚ?

Jak to měřit?

- NEJEN co stojí za to zjistit, ale i co se DÁ zjistit → ZMĚŘIT
- Existující data X sběr vlastních
- MY → zřejmě **Dotazník**
- Série otázek, která se snaží v omezeném počtu možností zachytit rysy zkoumané skupiny nebo fenoménu a jejich vzájemné souvislosti
- Otázka nebo skupina otázek = jedna proměnná (sloupec v tabulce)
- Proměnné = znaky nabývající různých hodnot (x, y, z)
- Nezávisle proměnná (N) a závisle proměnná (Z)

Limity zjišťování: Co vlastně měřím?

- Populace a proměnlivost
- Nevymýšlejí si respondenti?
- Neříkají mi, co chci slyšet?
- Nemohlo je něco ovlivnit?
- Odhalím souvislost v dotazníku -> není za tím něco jiného?
- POZOR → VŽDY zkreslení reality měřícím nástrojem

Téma obecně

Konkrétní vztah

VO

4) Výzkumná otázka

- Směřuje a zaměřuje výzkum
- Zužuje téma
  - Ideálně pokrývá nějakou dimenzi, vztah, souvislost
- 1 základní, obecnější → z té se mohou odvíjet další podotázky upřesňující výzkum
- PŘÍKLAD
  - „Jaké volební preference mají moji spolužáci?“
    - „Souvisí volební prerference s politickou orientací mých spolužáků?“
    - „Liší se podle jejich třídy (socioekonomického zázemí)?“
    - „Který faktor nejvýraznější ovlivňuje spolužácké volební preference?“

5) HYPOTÉZY

- Předběžná odpověď na VO
  - Při definování se řídím:
    - Teorií
    - Předchozími výzkumy
    - Zdůvodněným úsudkem
- Výrok o vztahu dvou proměnných → ověřuji platnost na datech
  - „Čím **starší** (N) respondent, tím konzervativnější **politické názory** (Z).“
  - „Respondenti s vyšší **mírou finanční gramotnosti** (N) vykazují průměrně vyšší **míru úspor** (Z).“
  - „Studenti **gymnázia** (N1) budou častěji **voliči SPOLU** (Z) než studenti **učilišť** (N2).“

KAUZÁLNÍ VZTAHY

- Kauzalita = nějaká příčina způsobuje nějaký následek
- **A** ovlivňuje **B**
- **Nezávislé proměnná** ovlivňuje **závisle proměnnou**
- **Příčina → následek**
- Ideálně se snažím hledat a ověřovat vlivy jedné a více proměnných na jinou
  - Ideálně dokážu, že efekt jedné proměnné způsobuje změny druhé
  - **Tak daleko ale zřejmě v SOČ nedojdeme**
- ALE korelace není kauzalita -> to, že něco s něčím souvisí neznamená hned, že jedno způsobuje druhé

Nedělejte si život těžší, než musí být ;)

- Zbytečné proměnné
  - Zbytečná délka
  - Zbytečné množství dat
- Matoucí souvislosti
- Těžko vyhodnotitelné odpovědi

SHRNUTÍ

1) STANOVÍM SI TÉMA
2) UVĚDOMÍM SI SVÉ MOŽNOSTI
3) NAJDU ZAJÍMAVOU/PŘÍNOSNOU OBLAST
4) STANOVÍM SI VÝZKUMNOU OTÁZKU
5) VYVODÍM HYPOTÉZY
6) NA ZÁKLADĚ DÁVÁM DOHROMADY DOTAZNÍK

Co vlastně zjišťuji?
? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

POZOR

- Nesrovnávat jablka s hruškami
- Každá analýza → pokud **garbage in**, pak **garbage out (GIGO)**
  - *PŘÍKLAD 1:* Na otázky o marketingovém plánu podniku jednou odpovídá manažer marketingu, jednou recepční, jednou náhodná kolemjdoucí.
  - *PŘÍKLAD 2:* Zkoumám spokojenost s využíváním elektroauta, ale dotazník vyplnili i lidé, kteří v elektroautě nikdy neseděli.

Vzorek a výběrová chyba

- Vzorek = kdo/co odpovídá a koho/co má reprezentovat
- Koho ale skutečně reprezentuje?
  - Výběrové zkreslení
  - Riziko samovýběru
  - Ekologický klam
- Měřím výsek z populace. To ale **neznamená**, že co platí pro **výsek** platí i pro **celou populaci**.
- Dobře si stanovit koho zkoumám, komu dotazník dávám
- Ideál = **náhodný výběr z populace**

VĚTŠINOU DOBRÁ PRAXE = VÝBĚR NÁHODNÝ,
ALE KLÍČOVÉ RYSY PODLE REPREZENTACE V POPULACI

Inspirace z praxe

https://www.datovazurnalistika.cz/

https://www.paqresearch.cz/

https://www.datapaq.cz/

https://www.czso.cz/

https://idea.cerge-ei.cz/

https://www.irozhlas.cz/zpravy-tag/datova-zurnalistika

https://www.seznamzpravy.cz/sekce/fakta-205